

strateginen TUTKIMUS

**Right to Belong:
Yksinäisyyden ja
ostrakismin
vähentäminen
lapsuudessa ja
nuoruudessa (R-to-B)**

Tilannekuvaraportti 2022

SUOMEN AKATEMIA

1. Tiivistelmä

Suomessa 10–20 % lapsista ja nuorista kärsii jatkuvasta yksinäisyydestä. Pitkittyneellä yksinäisyydellä – samoin kuin ostrakismin kokemuksillakin – voi olla vahingollisia vaikutuksia lapsen tai nuoren fyysiseen ja mielenterveyteen, ja se voi lisätä riskiä marginalisoitumiselle ja jopa radikalisoitumiselle. Right to Belong –konsortiossa (R-to-B) tutkitaan sosiaaliseen ulkopuolisuuteen, eli yksinäisyyteen ja ostrakismiin, johtavia biopsykososiaalisia, käyttäytymiseen ja ympäristöihin liittyviä tekijöitä, syitä, mekanismeja ja kehityspolkuja. Tutkimuksen avulla edistetään interventioita ja tuetaan päätöksentekoa sekä tarvittavia muutoksia lainsäädännössä. R-to-B tähtää inklusiivisempaan hyvinvointiyhteiskuntaan, joka tarjoaa jokaiselle lapselle ja nuorelle yhdenvertaisen, turvallisen ja sosiaalisesti kestäväen tulevaisuuden, jossa yksikään ei jää ulkopuoliseksi.

R-to-B:n vaikuttavuustavoitteina on 1) rakentaa tieteiden välisen yhteistyön kautta kokonaisvaltaista uutta ymmärrystä yksinäisyyden ja ostrakismin syistä, mekanismeista, kehityspolkuista ja kustannuksista, 2) testata, arvioida ja edelleen kehittää eri konteksteihin sijoittuvia yksinäisyyden ja ostrakismin vähentämisen sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamisen interventio- ja preventio-ohjelmia, sekä 3) kartoittaa ja kehittää lasten ja nuorten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä vahvistavia palvelujärjestelmäpolkuja yhdessä lasten, nuorten, tutkijoiden ja yhteistyökumppanien kanssa. Tavoitteiden saavuttamiseksi tutkimuksessa hyödynnetään mm. aivokuvantamisen ja toimintatutkimuksen menetelmiä sekä laajoja seurantatutkimusaineistoja, rekisteritietoja ja interventioiden vaikuttavuusarviointia.

R-to-B-konsortiossa mukana ovat Turun, Helsingin ja Jyväskylän yliopistot sekä Aalto-yliopisto, Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö, Opetushallitus sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. R-to-B yhdistää tieteellistä asiantuntijuutta useilta eri aloilta neljässä tutkimustyöpaketissaan: yksinäisyyden ja ostrakismin yksilötason biopsykososiaaliset mekanismit (työpaketti 2), yksinäisyyden ja ostrakismin kehitykselliset jatkumot eri ympäristöissä (työpaketti 3), yksinäisyyden ja ostrakismin vähentäminen ja ehkäisy kouluissa (työpaketti 4) sekä osallisuus palveluissa – lapset integroidun palvelujärjestelmän yhteiskehittäjinä (työpaketti 5). Konsortiolla on yhteistyökumppaneita laajasti yhteiskunnan eri sektoreilta.

2. Yksinäisyys ja ostrakismi yhteiskunnallisina haasteina

Suomalaisista lapsista ja nuorista noin 10–20 % kokee toistuvaa yksinäisyyttä (esim. Lyyra, Junntila, Tynjälä, Villberg, & Välimaa 2022). Pitkittynyt yksinäisyys heikentää sekä psyykkistä että fyysistä hyvinvointia ja

terveyttä, kykyä oppia ja integroitua osaksi yhteisöjä sekä lisää syrjäytymisen, itsetuhoisuuden, väkivallan ja radikalisoitumisen riskiä (esim. Cacioppo et al., 2015; Qualter et al., 2015, Baumeister et al., 2005; Williams, 2007).

Lasten ja nuorten yksinäisyyden kokemukset ovat olleet nousussa jo pitkään, mutta koronapandemian rajoitustoimenpiteiden aikana ne nousivat erityisen korkeiksi (esim. Kouluterveyskysely 2021). Optimistinen oletus siitä, että rajoitustoimenpiteiden poistuttua yksinäisyyden kokemukset laskisivat takaisin entiselle tasolle, ei ole ainakaan tällä hetkellä toteutunut. R-to-B-konsortiossa mukana olevan School to Belong -ohjelman ensimmäiset tulokset kertovat, että syksyllä 2022 toisen asteen opiskelijoista (n=4145) noin joka neljäs koki, ettei hänellä ole läheistä omaa ystävää. Yhtä moni koki olevansa ilman ryhmää, johon kuuluisi. Noin viidennes opiskelijoista kertoi kokevansa ulkopuolisuutta myös silloin kun oli muiden seurassa ja yhtä moni ajatteli, ettei ole riittävän hyvä.

Sitä, miten käynnissä oleva monihäiriötilanne eli edelleen toimintaan vaikuttava pandemia, ilmastokriisi, keväällä 2022 alkanut Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja sen seurauksena edessä mahdollisesti oleva energiakriisi ja taloudellinen taantuma vaikuttavat lasten ja nuorten hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen, emme vielä tiedä. Tilanne aiheuttaa kuitenkin uusia haasteita erityisesti niille perheille, lapsille ja nuorille, joiden tilanne on jo lähtökohtaisesti ollut haavoittuva ja erilaisten palvelujärjestelmien tuki tärkeä.

Right to Belong -konsortion keskipisteinä ovat kaksi toisiinsa yhteydessä olevaa ulkopuolisuuden muotoa eli yksinäisyys ja ostrakismi. Yksinäisyydellä tarkoitetaan ahdistavaa ja negatiivista subjektiivista kokemusta siitä, etteivät olemassa olevat sosiaaliset suhteet vastaa toivottuja (Weiss 1973; Juntila 2010). Yksinäisyyden tunne voi kohdistua joko sosiaalisiin verkostoihin (sosiaalinen yksinäisyys) tai läheisiin tärkeisiin ihmissuhteisiin (emotionaalinen yksinäisyys). Yksin oleminen ei kuitenkaan ole yksinäisyyttä vaan konkreettinen ja neutraali olotila, jossa ihmisellä ei juuri sillä hetkellä ole sosiaalisia suhteita. Yksin oleminen voi siis olla myös toivottua ja hyvinvointia vahvistavaa – yksinäisyydeksi se muodostuu silloin, jos tunne on epämiellyttävä ja tilanteesta halutaan päästä eroon.

Ostrakismi on tahallista tai tahatonta sulkemista ulkopuolisuuteen (Williams 2007). Tahallista ostrakismi on silloin, jos joko henkilö tai ryhmä henkilöitä jättää toistuvasti yhden tai useamman henkilön ulkopuolelle käyttäytymällä esimerkiksi siten, kuin heitä ei olisi olemassakaan. Tahatonta ostrakismia voi olla esimerkiksi se, että vanhemman huomio kiinnittyy lapsen sijaan muihin asioihin tai lapsiryhmä on niin suuri, ettei kasvattajan tai opettajan aika riitä kaikkien tasapoliseen huomioimiseen.

Sekä subjektiivisesti koetun yksinäisyyden että muiden itseen kohdistaman ostrakismin vaikutukset ovat tilanteen pitkittyessä voimakkaita ja johtavat psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin ja terveyden ongelmiin sekä lisäävät

riskiä sille, että lapsi tai nuori jää pois koulusta, syrjäytyy opiskelu- tai työuralta ja satuttaa joko itseään tai muita.

2.1. Miten Right to Belong pyrkii vähentämään ja ehkäisemään lapsuudessa ja nuoruudessa koettua ulkopuolisuutta?

Konsortion tieteellinen osuus rakentaa tieteiden välisen yhteistyön kautta kokonaisvaltaista uutta ymmärrystä yksinäisyyden ja ostrakismin biopsykososiaalisista lähtökohdista, mekanismeista, kehityksellisistä jatkumoista ja muutoksen mahdollisuuksista. Erilaisten interventio- ja preventio-ohjelmien testaaminen, arviointi ja kehittäminen tuovat sekä päättäjille että lasten ja nuorten kanssa toimiville ammattilaisille uusia, vahvasti tutkimusperustaisia keinoja sekä vähentää että ehkäistään lasten ja nuorten ulkopuolisuutta ja vahvistaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Lasten ja nuorten tiivis toimijuus ja sitoutuneisuus osana konsortion suunnittelua, arviointia ja menetelmien toimivuutta ja tuloksellisuutta rakentaa sosiaalisesti kestävä kehitys ja turvallista tulevaisuutta.

Konsortion osakokonaisuuksista jokainen syventyy tiettyyn bioekologisen systeemiteorian tasoon tuottaen siihen liittyvää ymmärrystä ja menetelmiä koko konsortiolle (Bronfenbrenner, 1974; Sameroff, 2009). Dynaaminen ja tiivis vuorovaikutus kaikkien tasojen välillä mahdollistaa haastavan tavoitteen saavuttamisen, eli lasten ja nuorten ulkopuolisuuden kokemusten vähentämisen. Konsortion osakokonaisuudet ja niiden keskinäinen linkittyminen yhteisen tavoitteen toteuttamiseksi on kuvattu kuviossa 1.

Tutkimuksellisista työpaketeista ensimmäinen eli yksinäisyyden ja ostrakismin yksilötason biopsykososiaalisten mekanismien ryhmä keskittyy mikrotason tekijöihin hyödyntäen erilaisia sosioemotionaalisen kehitykseen, fysiologisten ja aivojen toiminnallisten vasteiden mittaamiseen ja biomarkkereiden tunnistamiseen perustuvia menetelmiä ja aineistoja. Toinen eli yksinäisyyden ja ostrakismin kehityksellisten jatkumoiden, vaikutusten ja kontekstuaalisten tekijöiden mesotasolle sijoittuva ryhmä hyödyntää laajoja seuranta-aineistoja täydentäen niitä uusimpiin tutkimustuloksiin perustuvilla mittareilla ja näkökulmilla. Kolmannessa tutkimustyöpakettissa testataan, arvioidaan ja kehitetään edelleen käytännön arkeen soveltuvia tutkimusperustaisia interventio- ja preventiomenetelmiä ja neljännessä eli makrotasolle sijoittuvassa tutkimustyöpakettissa tutkitaan ja rakennetaan mahdollisuuksia sellaisille palvelujärjestelmiin kohdistuville muutoksille, jotka mahdollistaisivat kaikkien lasten ja nuorten yhdenvertaisen osallisuuden.

Konsortion johto ja koordinaatio sekä yhteiskunnallinen vuorovaikutus ja viestintä huolehtivat kokonaisuuden hallinnasta ja sekä sisäisestä että ulkoisesta vuorovaikutuksesta erityisesti tieteellisen, yhteiskunnallisen, lasten ja nuorten neuvottelukuntien sekä laajan yhteistyöverkoston kanssa.

Lasten neuvottelukunta

Nuorten neuvottelukunta

Tieteellinen neuvottelukunta

Yhteiskunnallinen neuvottelukunta

Työpaketti 5 | Osallisuus palveluissa – Lapset integroidun palvelujärjestelmän yhteiskehittäjinä
(Petri Virtanen, ITLA, VY, Gary Pollock, HY)

Työpaketti 4 | Yksinäisyyden ja ostrakismin vähentäminen ja ehkäisy kouluissa
(Matti Sarvimäki, Aalto, VATT, Marja-Kristiina Lerkkanen, JY)

Työpaketti 3 | Yksinäisyyden ja ostrakismin kehitykselliset jatkumot eri ympäristöissä
(Noona Kiuru, JY, Katariina Salmela-Aro, HY)

Työpaketti 2 | Yksinäisyyden ja ostrakismin yksilötason biopsykososiaaliset mekanismit
(Linnea Karlsson, TY, Niina Junntila, TY)

Työpaketti 1 | Konsortion johto ja koordinaatio (konsortion johtaja Niina Junntila, TY, konsortion varajohtaja Noona Kiuru, JY)

Työpaketti 6 | Viestintä ja yhteiskunnallinen vuorovaikutus (vuorovaikutusvastaava Miia Tuominen, TY, Päivi Pöyry-Lassila, OPH)

Kuvio 1. Right to Belong konsortion rakenne. Työpaketti 1 on konsortion johto ja koordinaatio, työpaketit 2-5 mikro-, meso-, ekso- ja makrotason tutkimustyöpaketteja ja työpaketti 6 viestintää ja yhteiskunnallista vuorovaikutusta.

2.2. Right to Belong -konsortion kolme vaikuttavuustavoitetta

Yksinäisyyden ja ostrakismin biopsykososiaaliset mekanismit ja kehitykselliset jatkumot ovat keskenään vahvasti yhteydessä toisiinsa. Perheen ja varhaisten vuorovaikutussuhteiden merkitys on suuri, mutta erityisesti lapsen kasvaessa painopiste siirtyy yhä enemmän vertaisiin, ystäviin, kavereihin, digitaalisiin ympäristöihin ja erilaisten palvelujärjestelmien, kuten neuvolan, varhaiskasvatuksen, koulun, lastensuojelun ja psykiatrisen hoidon toimivuuteen.

Yksinäisyyden ja ostrakismin vähentäminen ja ehkäiseminen ovat kompleksisia ja haastavia tavoitteita, joita mikään tieteenala, asiantuntijaryhmä tai sektori eivät yksinään voi saavuttaa. Tästä syystä myös R-to-B-konsortion tieteelliset päämäärät ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet ovat keskenään vahvan linkittyneitä ja ajoitettu siten, että tiiviillä yhteistyöllä niiden toteuttaminen on mahdollista. Esimerkiksi työpaketit 2 ja 3 aloittavat tutkimuksen jo valmiiksi kerätyillä aineistolla rakentamalla ymmärrystä siitä, millaisia biopsykososiaalisia mekanismeja ja kehityksellisiä jatkumota yksinäisyyteen ja ostrakismiin liittyy. Nämä tulokset ovat tärkeitä interventio- ja preventio-ohjelmien arvioinnissa ja kehittämistyössä (työpaketti 4) sekä lasten ja nuorten palvelujärjestelmäosallisuuden vahvistamisessa (työpaketti 5).

2.2.1. Rakentaa tieteiden välisen yhteistyön kautta kokonaisvaltaista uutta ymmärrystä yksinäisyyden ja ostrakismin syistä, mekanismeista, kehityspoluista ja kustannuksista

R-to-B-konsortion ensimmäisenä vaikuttavuustavoitteena on rakentaa tieteiden väliseen yhteistyöhön perustuvaa uutta ymmärrystä erilaisista biopsykososiaalisista lähtökohdista, mekanismeista, kehityksellisistä jatkumoista ja muutoksen mahdollisuuksista yksinäisyyden ja ostrakismin kokemuksissa. Sosioemotionaalisen kehityksen (esim. empatia, emotionaalinen tarkkaavaisuus, sosiaalinen havaitseminen ja kompetenssi, psyykkiset oireet) ja fysiologisten mekanismien tutkimuksessa käytetään esimerkiksi aivokuvantamisen ja silmänliiketutkimuksen menetelmiä, ja kortisolipitoisuuksien mittaamista sekä kysely- ja rekisteritutkimusta. Kehityksellisiä jatkumota tarkastellaan aina sikiökaudelta toiselle koulutusasteelle saakka ja niissä huomioidaan sekä yksilö- että yhteisötason vaikutukset. Kasvun ja oppimisen konteksteina ovat perheiden lisäksi esimerkiksi vertaissuhteet, naapurustot, palvelujärjestelmät, harrastukset ja digitaaliset ympäristöt. Päämääränä on tarkastella eri tavoin yhteen

kietoutuvia psyykkisen ja fyysisen terveyden, tunteiden, kognitioiden sekä käyttäytymisen mallien ns. fenotyyppinä sekä keinoja näiden lasten ja nuorten ulkopuolisuuden kokemusten vähentämiselle.

2.2.2. Testata, arvioida ja edelleen kehittää eri konteksteihin sijoittuvia yksinäisyyden ja ostrakismin vähentämisen sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamisen interventio- ja preventio-ohjelmia

Toisena vaikuttavuustavoitteena on kehittää oikea-aikaisia ja arkeen sopivia tutkimusperustaisia interventio- ja preventiomenetelmiä, joilla lasten ja nuorten ulkopuolisuuden kokemuksia voitaisiin tehokkaasti vähentää. Menetelmät kohdentuvat yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden kannalta tärkeimpiin osa-alueisiin eli sosiaalisten ja sosio-kognitiivisten taitojen harjoitteluun, erilaisten sosiaalisia kontakteja tarjoavien tilojen ja tilaisuuksien mahdollistamiseen, sosio-ekologisiin eli yhteisöön kohdistuviin keinoihin sekä yksilötason terapiaperusteisiin menetelmiin. Konsortio keskittyy kolmeen eri ohjelmaan: laajaan kansalliseen kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun, rasminvastaiseen perusopetuksessa toteutettuun interventioon sekä toisella asteella toteutetun School to Belong -ohjelman vaikuttavuuden arviointiin sekä edelleen kehittämiseen hyödyntäen erityisesti konsortion uusia tutkimustuloksia. Ohjelmista kaksi ensimmäistä on toteutettu satunnaistettuna koe-kontrolliasetelmana ja kolmas jokaiseen oppilaitokseen räätälöidyllä omalla yksinäisyysstrategialla.

2.2.3. Kartoittaa ja kehittää lasten ja nuorten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä vahvistavia palvelujärjestelmäpolkuja yhdessä lasten, nuorten, tutkijoiden ja yhteistyökumppanien kanssa

Kolmannen vaikuttavuustavoitteen päämääränä on tutkia ja kehittää universaaleja ja kohdennettuja julkisia ja julkisesti rahoitettuja palveluja ulkopuolisuutta kokeville lapsille ja nuorille. Tavoite perustuu palvelujen käyttöön liittyvän arvon luomisen teoriaan ja käsitteistöön, kuten myös palvelutarpeiden ja -tarjonnan parempaan ymmärtämiseen ja palvelujen tuottamista koskeviin lainsäädännöllisiin velvoitteisiin ja YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen. Palvelujen tutkimuksessa keskeistä on yrittää selvittää sitä, miten palveluntuottajat – esimerkiksi varhaiskasvatus ja koulut – tunnistavat lasten ja nuorten arkeen liittyviä ongelmia ja kehityshaasteita. Osallistamisen taustalla on uudenlainen ajatus julkisen toiminnan tilivelvollisuudesta, joka korostaa lasten ja nuorten mielipiteiden painavuutta tuottaessaan kohtaavia kokemuksia ja palvelujen käyttöön liittyvää turvallisuutta. Tavoitteena on myös tarkastella lapsilähtöisiä palvelumalleja eri puolilla Suomea ja vahvistaa palvelujen uudistamisen valtakunnallista yhdenvertaisuutta.

Kaikkien vaikuttavuustavoitteiden läpileikkaavina päämäärinä ovat huomion kiinnittäminen osallisuuteen, tasa-arvoon, erilaisiin vähemmistöryhmiin sekä lasten ja nuorten toimijuuden ja hyvinvoinnin vahvistamiseen. Ulkopuolisuuden aikaansaamien riskien, kuten psyykkisen oireilun, syrjäytymisen ja turvallisuusuhan rinnalla korostetaan

yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemusten hyvinvointia, terveyttä ja sosiaalisesti kestäväää kehitystä edistäviä vaikutuksia.

3. Tutkimuksen state-of-the-art

Kokemus ulkopuolisuudesta saa ihmisen tuntemaan uhkaa omaa olemassaoloaan, merkityksellisyytään, yhdenvertaisia vaikutusmahdollisuuksiaan ja tasa-arvoaan kohtaan (Baumeister & Leary, 1995; Hawkley & Cacioppo, 2010). Kokemus aktivoituu aivoissa sosiaalisena kipuna ja tunteena uhasta omia psykologisia perustarpeita kohtaan (Spreng et al., 2020; Syrjämäki & Hietanen, 2019). Uhkaavana koetut tilanteet aikaansaavat stressireaktioita ja pelkotiloja, joista selviäminen ilman psyykkistä sairastumista vaatii yksilöiltä erilaisia itse- ja tunnesäätelyn taitoja (Levinson et al., 2013). Vastaavasti itselle sopivat ja toimivat sosiaaliset suhteet sekä tunne yhteenkuuluvuudesta lisäävät tasa-arvon, luottamuksen ja turvallisuuden kokemuksia sekä ylläpitävät psyykkistä ja fyysistä terveyttä. (Ellerbrock et al., 2014; Klima & Repetti, 2008; Ryan & Shin, 2018).

Pitkittyessään kokemus ulkopuolisuudesta aiheuttaa fysiologisten reaktioiden lisäksi kognitiivista kuormittuneisuutta sekä tunteiden, ajatusten ja käyttäytymisen tason muutoksia, jotka edelleen johtavat internalisoivaan tai eksternalisoivaan oireiluun ja riskiin psyykkisille ja fyysisille sairauksille sekä yhteiskunnasta syrjäytymiselle. Pahimmillaan tunne ulkopuolisuudesta voi johtaa voimakkaaseen eristäytymiseen tai ilmetä väkivaltaisena, radikalisoituneena toimintana tai jopa ääritekoina. (esim. Cacioppo et al., 2015; Qualter et al., 2015, Baumeister et al., 2005; Williams, 2007).

Pelkkä hetkellinen kokemus ulkopuolisuudesta ei siis sinällään sairastuta, vaan kyse on kehästä, jossa sekä henkilön oma että muiden toiminta askel askeleelta vahvistavat ulkopuolisuuden negatiivisia vaikutuksia. Tätä eri tutkimuksiin ja teorioihin (esim. Masi et al. 2011; Eccles & Qualter, 2021; Osborn et al., 2021; Williams 2007) pohjautuvaa kehää yksinäisyyden ja ostrakismin kroonistumisen eri vaiheista, niihin liittyvistä biopsykososiaalisista mekanismeista ja ulospääsyn mahdollisuuksista sekä menetelmistä on kuvattu kuviossa 2. Kuviossa on esitetty myös menetelmät, joilla R-to-B pyrkii muutosta eri tilanteissa mahdollistamaan.

Kuvio 2. Yksinäisyyden ja ostrakismin kehityspolut sekä R-to-B konsortion interventio- ja preventiomenetelmät.

Aiemmat, pääasiassa aikuisiin kohdistuneet tutkimukset ovat osoittaneet, että kokemukset ostrakismista ja tunne yksinäisyydestä ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa (Stavrova et al., 2022). Huomionarvoista on kuitenkin se, että nuoruudessa koetun yksinäisyyden ja ostrakismin yhteyksiä tarkastelleita tutkimuksia on erittäin vähän (Arslan & Yıldırım, 2021; Sakız et al., 2021; Wesselmann et al., 2012) ja lapsuudesta niitä ei toistaiseksi löydy yhtään. Right to Belongin tulokset tulevat siis olemaan ensimmäisiä, jossa näiden ulkopuolisuuteen liittyvien ilmiöiden erillisiä ja yhteneviä lähtökohtia, mekanismeja, kehityspolkuja sekä puuttumisen keinoja tarkastellaan lapsuudessa ja varhaisnuoruudessa eli ikävaiheissa, joiden kehityksellinen merkitys on erityisen suuri.

Viimeaikaiset meta-analyysit interventioiden mahdollisuuksista ja vaikuttavuustutkimuksesta nostavat esille 1) puutteen universaaleista menetelmistä, joilla lasten ja nuorten yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden kokemuksia voitaisiin vähentää jo niiden alkuvaiheessa eli ennen kuin ongelmista tulee vaikeampia, 2) puutteen kohdennetuista ja erityisryhmille räätälöidyistä menetelmistä, joilla kroonisesta yksinäisyydestä kärsiviä lapsia ja nuoria kyettäisiin auttamaan, sekä 3) puutteen tutkimuksista, joissa tarkasteltaisiin erilaisten menetelmien pitkäaikaisia vaikutuksia (Eccles & Qualter, 2021; Osborn et al., 2021). Kaikki nämä seikat on huomioitu R-to-B-konsortion menetelmien valinnoissa (kuvio 2) sekä vaikuttavuustavoitteissa.

4. Monitieteinen yhteistyö

R-to-B tarttuu yksinäisyyden ja ostrakismin yhteen kietoutuneisiin haasteisiin yhdistämällä tieteellistä asiantuntijuutta kasvatusta ja kehityspsykologian, lastenpsykiatrian, kognitiivisen neurotieteen, lääketieteen, psykologian, kasvatustieteen, sosiologian, taloustieteen, informaatioteknologian, sosiaalipolitiikan, oikeustieteen, hallintotieteiden ja tilastotieteen alueilta. Konsortion kaikki osahankkeet koostuvat eri tieteenalojen ja yliopistojen tai tutkimusorganisaatioiden toimijoista. Konsortion osapuolina ovat Turun yliopiston Opettajankoulutuslaitos, Sote-akatemia, Väestötutkimuskeskus ja Oppimisanalytiikan tutkimusinstituutti, Helsingin yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopiston Opettajankoulutus- ja psykologian laitos, Aalto-yliopiston taloustieteen laitos sekä ITLA. Osahankkeissa on edustajia myös edellä mainittujen yliopistojen muista yksiköistä, Opetushallituksesta, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselta, Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteellisestä tiedekunnasta, Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta sekä Valtion taloudellisesta tutkimuskeskuksesta.

Konsortion yhteistyökumppanit edustavat laajasti yhteiskunnan eri sektoreita. Valtionhallinnosta mukana ovat Eduskunta, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Sisäministeriö, Sivistysvaliokunta, Tasa-arvovaltuutettu, Lapsistrategian valmisteluryhmä sekä Aluehallintovirasto. Mukana ovat myös Naantalın kaupunki, Helsingin kaupungin nuorisotoimi ja

opiskeluhoito, TYKSin Lastenkliniikka sekä HUSin Kansallisen lasten ja nuorten kivunhoidon ja tutkimuksen keskus. Kolmannen sektorin kumppaneita ovat mm. Kuntaliitto, Lastensuojelun keskusliitto, Suomen punainen risti, Mieli ry., Vanhempainliitto, HelsinkiMissio, Aggredi, Walter, Skene, Music Against Drugs, Lausteen perhekuntoutuskeskus sekä eri toimijoiden verkostoyhteistyön Lähde-verkosto.

Kansainvälisinä kumppaneita toimivat eri yliopistojen (mm. Leuven, Harvard, Oxford, Ateena, Lontoo, Florida, Firenze, Canberra, Stavanger) tutkijoiden lisäksi mm. Britannian parlamentin koulujärjestelmästä vastaava osasto sekä yksinäisyysstrategiasta vastaava ministeri.

5. Vuorovaikutus ja vaikuttavuuden edistäminen

R-to-B -konsortion yhteiskunnallista vuorovaikutusta ja sidosryhmätyötä toteuttavat ja koordinoivat Turun yliopiston Sote-akatemia ja Opetushallitus yhteistyössä ITLA:n ja Fountain Parkin kanssa. Hankkeen yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle asetetut tavoitteet saavutetaan neljän toimintalinjan avulla: 1) monialainen yhteiskehittäminen lasten, nuorten ja päättäjien kanssa, 2) asiantuntijayhteisöjen osallisuus ja aktivismi, 3) vuoropuhelu yhteiskunnan kanssa ja 4) tieteellinen tutkimusyhteistyö.

Monialainen yhteiskehittäminen vahvistaa lasten ja nuorten osallisuutta yksinäisyyden ja ostrakismin torjunnassa ja tuottaa tutkimukseen perustuvia suosituksia päätöksenteon tueksi. Lapset ja nuoret kutsutaan tasavertaisiksi toimijoiksi mukaan tutkimustulosten validointiprosessiin ja tulosten muokkaamiseen suosituksiksi. Kokoamme lapsille, nuorille ja yhteiskunnallisille toimijoille omat neuvottelukunnat yhdessä hankkeen sidosryhmien kanssa. Toimimme tiiviissä yhteistyössä eduskunnan yksinäisyyden ja ostrakismin vähentämisen työryhmän kanssa. Työskentelemme laajassa, monialaisessa yhteistyössä kansallisen ohjauksen, kuntien, hyvinvointialueiden, järjestöjen sekä kasvatus-, opetus-, sosiaali- ja terveysalan henkilöstön ja heitä edustavien tahojen kanssa, minkä vuoksi hankkeen tulokset voidaan jakaa tehokkaasti sinne, missä lapsia ja nuoria kohdataan ja heihin liittyvistä asioista päätetään.

Mahdollistamme asiantuntijayhteisöjen osallisuuden ja aktivismin rakentamalla yhdessä sidosryhmien kanssa vuorovaikutteisen mekanismin tutkimustulosten arviointiin ja käytäntöön soveltamiseen. Fountain Parkin toteuttama yhteiskehittämisen verkkoalusta mahdollistaa oppilaiden, vanhempien, koulujen henkilökunnan ja sidosryhmien edustajien laajan osallistumisen tutkimukseen. Konsortion tuottamat tutkimustulokset käsitellään asiantuntijayhteisöjen ja hankkeen sidosryhmien kesken Opetushallituksen koordinoimissa tutkimustapahtumissa (Research Conclusion Lab). Tutkimustulokset validoidaan ja muotoillaan politiikkasuosituksiksi, palveluratkaisuiksi ja koulutussisällöiksi yhdessä lasten, nuorten ja sidosryhmien muodostamien aktivistiryhmien kanssa (Co-

Creative Activism). Aktivistiryhmät osallistuvat myös tutkimukseen perustuvien parhaiden käytäntöjen jakamiseen ja implementointiin koulutuksessa, päätöksenteossa ja palvelujärjestelmässä.

Vuoropuhelu yhteiskunnan kanssa tapahtuu läpileikkaavana kaikkien hankkeen vuorovaikutuslinjojen kautta, mutta suurelle yleisölle suunnattuna erityisesti myös sosiaalisen median, yleisötapahtumien, uutiskirjeiden, yleistajuisten julkaisujen ja mediaesiintymisten kautta. Podcast- ja blogisarja yhteistyössä muiden YOUNG-ohjelman hankkeiden kanssa avaa äänen tutkijoille, sidosryhmille sekä lapsille ja nuorille. Tuotamme tutkittuun tietoon perustuvaa koulutusta ja opiskelumateriaalia kaikille lasten ja nuorten kanssa työskenteleville nykyisille ja tuleville ammattilaisille (mm. osaamispuu.fi ja aoe.fi). R-to-B-konsortiossa on vahvaa näyttöä mediayhteistyöstä (esim. Yle TV & Radio, suurimmat sanomalehdet). Opetushallitus, Sote-akatemia ja ITLA järjestävät hankkeen aikana erilaisia verkko- ja live-tapahtumia (esim. Maailman suurin vanhempainilta).

Hankkeen tieteellinen tutkimusyhteistyö on monialaista, perustuen avoimeen tietoon ja resurssien vastavuoroiseen jakamiseen. Käytännössä tämä tarkoittaa monipuolista yhteiskirjoittamista, tutkijoiden kotimaista ja kansainvälistä liikkuvuutta ja jaettuja tutkimusalustoja (esim. www.coungenesshub.com). Hankkeen tieteellisen neuvottelukunnan jäsenet ovat kansainvälisesti tunnustettuja oman alansa huippuasiantuntijoita. Monitieteisen nuorten tutkijoiden tutkimusryhmän (Post doc Pool) avulla edistämme uransa alkuvaiheella olevien tutkijoiden verkostoitumista ja turvaamme hankkeen tavoitteiden saavuttamista pidemmällä tähtäimellä.

Hankkeen vuorovaikutus- ja sidosryhmätyö on kietoutunut jo käynnissä olevaan tutkimukseen, jota toteutetaan muiden Strategisen tutkimuksen neuvoston konsortioiden (erityisesti EduRESCUE) ja Huippututkimusyksikkö CoE InterLearnin kanssa parhaan mahdollisen synergian saavuttamiseksi. R-to-B-konsortion yhteiskunnalliselle vuorovaikutukselle laaditaan tiekartta yhteistyössä sidosryhmien ja STN:n YOUNG-ohjelman muiden hankkeiden kanssa kevään 2023 aikana.

Lähteet

Arslan, G. & Yildirim M. (2021). Psychological maltreatment and loneliness in adolescents: Social ostracism and affective experiences. *Psychological Reports*, 125(6), 3028–3048.

Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497–529.

Baumeister, R.F., DeWall, C.N., Ciarocco, N.J. & Twenge, J.M. (2005). Social Exclusion Impairs Self-Regulation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(4), 589-604.

Bronfenbrenner, U. (1974) Developmental research, public policy, and the ecology of childhood. *Child Development*, 45(1), 1-5.

Cacioppo, J., Cacioppo, S., Capitano, J.P. & Cole, S.W. (2015). The neuroendocrinology of social isolation. *Annual Review of Psychology*, 66, 733-767.

Eccles A.M. & Qualter P. (2021). Review: Alleviating loneliness in young people - a meta-analysis of interventions. *Child and Adolescent Mental Health*. 26(1), 17-33.

Ellerbrock, C, Kiefer, S. M. & Alley, K. M. (2014). School-Based Interpersonal Relationships: Setting the Foundation for Young Adolescents' Belonging in Middle School. *Middle Grades Research Journal*, 9(2), 1-17.

Hawkley, L.C. & Cacioppo, J.T. (2010). Loneliness Matters: A Theoretical and Empirical Review of Consequences and Mechanisms. *Annals of Behavioral Medicine*, 40(2), 218-227.

Junttila, N. (2010). Social competence and loneliness during the school years - Issues in assessment, interrelations and intergenerational transmission. *Turun yliopiston julkaisu*. Sarja B, Humaniora.

Klima, T., & Repetti, R. L. (2008). Children's peer relations and their psychological adjustment: Differences between close friendships and the larger peer group. *Merrill-Palmer Quarterly*, 54(2), 151-178

Levinson, C.A., Langer, J.K. & Rodebaugh, T.L. (2013). Reactivity to Exclusion Prospectively Predicts Social Anxiety Symptoms in Young Adults. *Behavior Therapy*, 44(3), 470-478

Lyyra, N., Junttila, N., Tynjälä, J., Villberg, J. & Välimaa, R. (2022) Loneliness, subjective health complaints, and medicine use among Finnish adolescents 2006-2018. *Scandinavian Journal of Public Health*, 50(8), 1071-1220.

Masi C.M., Chen H.Y., Hawkley L.C., Cacioppo J.T. (2011) A meta-analysis of interventions to reduce loneliness. *Personality and Social Psychology Review*, 15(3), 219-66.

Osborn, T., Weatherburn, P. & French, R.S. (2021) Interventions to address loneliness and social isolation in young people: A systematic review of the evidence on acceptability and effectiveness. *Journal of Adolescence*, 93, 53-79.

Ryan, A. M., & Shin, H. (2018). Peers, academics, and teachers. In W. M. Bukowski, B. Laursen, & K. H. Rubin, *Handbook of peer interactions, relationships, and groups*, 637-656. The Guilford Press.

Sakız, H., Mert, A., & Sariçam, H. (2021). Self-esteem and perceived social competence protect adolescent students against ostracism and loneliness. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, 31(1), 94–109.

Sameroff, A. (2009) The transactional model. In A Sameroff (Ed) *The transactional model of development: How children and contexts shape each other*. American Psychological Association.

School to Belong (2022). Ohjelman ensimmäisiä tuloksia www.schooltobelong.fi

Spreng, R.N., Dimas, E., Mwilambwe-Tshilobo, L. et al. (2020). The default network of the human brain is associated with perceived social isolation. *Nature Communications* 11, 6393.

Stavrova, O., Ren, D., & Pronk, T. (2022). Low Self-Control: A Hidden Cause of Loneliness? *Personality and Social Psychology Bulletin*, 48(3), 347–362.

Syrjämäki, A.H. & Hietanen, J.K. (2019). The effects of social exclusion on processing of social information: A cognitive psychology perspective. *British Journal of Social Psychology*, 58, 730-748.

Qualter, P., Vanhalst, J., Harris, R., Van Roekel, E., Lodder, G., Bangee, M., Maes, M., & Verhagen, M. (2015). Loneliness Across the Life Span. *Perspectives on Psychological Science*, 10(2), 250–264.

Wesselmann, E.D., Nairne, J.S. & Williams, K.D. (2012). An evolutionary social psychological approach to studying the effects of ostracism. *The Journal of Social, Evolutionary, and Cultural Psychology*, 6, 309-328.

Williams, K.D. (2007). Ostracism. *Annual Review of Psychology*, 58(1), 425-452.